

Anton Tomaž Linhart - Ta veseli dan ali Matiček se ženi

a) Obdobje

Dramsko delo »Veseli dan ali Matiček se ženi« je komedija, ki jo uvrščamo v obdobje razsvetljenstva. V tem času se pri nas pojavijo nacionalne ideje in zahteve po uporabi lastnega slovenskega jezika.

To je tudi obdobje, ko so mnogi komediografi v svoja dela vpletali svoje ideje, misli in mnenja o raznih reformah ter tako širili nove socialne, družbene, moralne in celo politične ideje. To se očitno kaže v Linhartovem nasprotovanju odredbam, ki so predpisovale, da je uradni jezik v deželi samo nemščina. Matiček namreč opozori, da nemščine ne razume in da se na pravico ne požvižga, če je še v domačem jeziku ne najde. Komedija je torej izrazito razsvetljenska, satira, ki jo srečamo v delu, izhaja namreč iz razsvetljenskih pogledov na človeka, njegovo srečo in potrebe.

b) Avtor

Anton Tomaž Linhart se je rodil 11. decembra 1756 v Radovljici; njegov oče je bil obrtnik češkega rodu. Najprej se je šolal v domačem kraju, nato na ljubljanski gimnaziji, ki so jo vodili jezuiti. Ker je nameraval postati menih, je od 1776 do 1778 prebil v Stični pri cistercijanih, vendar si je premislil in odšel na Dunaj, kjer je verjetno opravil pravne študije, tam pa se je seznanil tudi z razsvetljenstvom. Leta 1780 se je vrnil v Ljubljano in postal najprej arhivar pri škofu Herbersteinu, nato pa opravljal pomembne uradniške funkcije; 1792 je postal deželni tajnik. V 80. letih se je preusmeril iz nemške kulturne sfere v slovensko, odlikovala ga je izrazita svobodomiselnost, bil je simpatizer francoske revolucije in najbolj delaven član Zoisovega krožka. Umrli je 1795 v Ljubljani.

Linhart je vstopil v literaturo s pesnikovanjem, že v šoli je pisal pesmi v latinščini in nemščini. Mladostno poezijo, ki je bila močno pod vplivom tedaj veljavne poznobaročne in predromantične usmeritve, je izdal v zbirki *Blumen aus Krain für die Jahre 1781* (Cvetje s Kranjskega za leto 1781). Že zgodaj je poezijo opustil, kmalu pa se je poskusil tudi v dramatiki in 1780 v Augsburgu objavil meščansko tragedijo *Miss Jenny Love*, po zgledu sorodnih evropskih, zlasti Lessingovih del. Vendar je dramsko zrelost dosegel šele z igrama *Županova Micka* in *Ta veseli dan ali Matiček se ženi*, ki sta sicer prevoda oziroma predelav, a

hkrati pomenita začetek slovenske dramatike. Zadnje Linhartovo delo je nemško pisana zgodovina *Versuch einer Geschichte von Krain und den übrigen Ländern der südlichen Slaven Oesterreichs* (Poskus zgodovine Kranjske in drugih dežel južnih Slovanov Avstrije), zaradi prezgodnje smrti je ostalo nedokončano (sega le do 8. stol), vendar predstavlja prvo znanstveno-kritično obravnavo slovenske preteklosti, vsebuje tudi izrazite narodno-prerodne poudarke. Izšla je v dveh delih, 1788 in 1791.

c) Zgodba

Vrtnar Matiček in hišna Nežka se pogovarjata o pripravah na poroko. Nežko bi rad osvojil tudi baron Naletel in za posrednika najame grajskega tajnika Žužka. Matičku grozi sodišče (Marija Smrekarica z Gobovega gradu ga toži, da ji ni vrnil 200 kron, zato jo mora po pogodbi vzeti za ženo, zadevo vodi advokat Zmešnjava), a Matiček se ne boji. Situacijska komika je zgrajena okoli študenta Tončka, ki se nespretno vrti okoli Nežke, županove Jerice in celo baronice Rozali. Baron ga spodi z gradu, a Tonček se le navidezno odpelje.

Nežka zaupa baronici, da jo baron zalezuje. Skupaj z Matičkom zasnujejo načrt, da se bo z baronom sestal Tonček v Nežkini obleki. Matiček preko pisarja Budale pošlje baronu anonimno pismo, češ, da se baronica z nekom sestaja, da bi zbudili njegovo ljubosumje. Sledi vrsta komičnih zapletov in zamenjav, baron in baronica se pobotata, začne pa se sodna razprava proti Matičku.

Baron sluti, da ga vsi vlečejo za nos. Nežka mu obljubi, da pride na sestanek v gozdiček, če ji bo dal doto (rada bi plačala Matičkov dolg Smrekarici). Sodna razprava poteka v slovenskem in ne v nemškem jeziku. Izkaže se, da je graščinski tajnik Žužek Matičku oče, Smrekarica pa mati.

Sledi kup komičnih zapletov in zamenjav. Nežka pove Matičku, da bo šla na sestanek z baronom baronica v Nežkini obleki. Jerica prepriča barona, da pusti Tončka na ples. Baron jo pooblasti, naj pove Nežki, kje se bosta dobila. Jerica ne ve za dogovor o zamenjavi med Nežko in baronico, zato Nežko zatoži Matičku. Ljubosumni Matiček sklene Nežko zasledovati na sestanek; oče Žužek ga svari, naj se ne prenaagli.

Po hudih zmešnjavah in zamenjavah se vse pojasni. Baron in baronica se pobotata, sledita dve poroki – Nežka in Matiček ter Žužek in Smrekarica

d) Moj odnos do dela

Zgodba se mi je zdela izvirna in dogajanje v njej napeto. Takoj je moèe zaèutiti tista distanca bogati in neumni - revni in pametni. Tako se je iznajdljivi Matiček izvlekel iz vsake godlje, pa čeprav je bil položaj še tako brezupen. Pri tem mu je bila v nemalo pome tudi Nežka, ki je z lahkoto vsakega speljala na napačno sled. Źrtev tega je bil zmeraj baron. Źe se mu je zdelo, da je prišel skrivnosti do dna, že se je znašel spet na zaèetku. Temu je pripomogla tudi njegova žena, ki ga je zelo ljubila. V zgodbi ima veliko vlogo tudi Tonček, ki je nehote zmeraj vzrok težav.

Te osebnosti se v knjigi prepletajo in ustvarjajo prijetno vzdušje, čeprav je zgodba napolnjena z vsemi vrstami zmešnjav, ki se ena za drugo počasi sestavijo v neko smiselno zgodbo. Linhart je to zgodbo primerno prilagodil času in prostoru in ustvaril komedijo po kateri bodo še mnogi radi segli.

e) Najljubši odlomek

“Jeza, žalost, le na stran!

Danes je moj veseli dan.”